
Ordinaziun da linguas dal chantun Grischun (OLing)

dals 11-12-2007 (versiun dals 01-05-2015)

sa basond sin l'art. 45 da la constituziun chantunala¹⁾

relaschada da la regenza ils 11 da december 2007

1. Disposiziuns generalas

Art. 1 Champ d'applicaziun

¹ Questa ordinaziun regla:

- a) il diever da las linguas chantunalas uffizialas tras las autoritads chantunalas (cussegl grond, regenza ed administraziun);
- b) la translaziun da texts uffizials dal cussegl grond, da la regenza e da l'administraziun;
- c) la cumpetenzza e la procedura en il sectur da la promoziun da la lingua rumantscha e taliana sco er tar il barat tranter las cuminanzas linguisticas chantunalas;
- d) la collavuraziun dal chantun cun las vischnancas, cun las corporaziuns regiunalas e cun las corporaziuns da vischnancas, cun ils districts, cun ils circuls sco er cun autras corporaziuns da dretg public tar la determinaziun da lur linguas uffizialas e da lur linguas da scola.

Art. 2 Cumpetenzza

1. chanzlia chantunala

¹ La chanzlia chantunala maina il servetsch da translaziuns e coordinescha la lavur da translaziun en l'administraziun chantunala.

² Ella cusseglia ils departaments ed ils posts da servetsch en dumondas da translaziun.

³ Ella po relaschar directivas davart la lavur da translaziun dals departaments e dals posts da servetsch sco er davart lur collavuraziun cun il servetsch da translaziuns.

¹⁾ DG [110.100](#)

* tabellas da las modificaziuns a la fin dal relasch

Art. 3 2. departaments e posts da servetsch

¹ En il rom da lur pussaivladads persunalas e professiunalas redigian ils departaments ed ils posts da servetsch texts uffizials da lur champ da cumpetenzza en la lingua uffiziala respectiva.

² Servetschs da translaziuns privats dastgan vegnir engaschads mo, sche soluziuns entaifer l'administraziun na pon betg vegnir concludidas a temp util.

Art. 4 3. posts spezialisads per dumondas da linguas

¹ L'uffizi da cultura è il post spezialisà per dumondas generalas en connex cun las linguas naziunalas ed uffizialas dal chantun sco er en connex cun la promoziun da linguas.

² Il post da contact dal chantun per las vischnancas e per ils circuls en il sector da las linguas communalas uffizialas è il post da servetsch cumpetent dal departament da finanzas e vischnancas; en il sector da las linguas da scola è questa incumbensa chausa dal post da servetsch cumpetent dal departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient. En dumondas specificas vegnan els sustegnids dal post spezialisà per dumondas da linguas.

2. Linguas uffizialas dal chantun

Art. 5 Publicaziuns

¹ En tut las trais linguas uffizialas vegni publicità:

- a) leschas, cunvegns interchantunals e conclus dal cussegl grond sco er ordinaziuns che duain vegnir publicads en il cudesch da dretg grischun;
- b) explicaziuns davart las votaziuns dal pievel sco er cedels da votar e cedels electorals;
- c) publicaziuns en il fegl uffizial dal chantun sco er comunicaziuns a las medias ed autras comunicaziuns impurtantas dal cussegl grond, da la regenza, dals departaments e dals posts da servetsch, uschenavant ch'ellas sa drizzan a tut la populaziun dal chantun;
- d) directivas e circularas che sa drizzan a tut las vischnancas, ad autras corporaziuns da dretg public u ad autras organizaziuns en tut il chantun;
- e) * sbozs preliminars da relaschs che van en consultaziun cun curtas explicaziuns;
- f) respostas sin intervenziuns parlamentaras en il cussegl grond;
- g) chaus da brevs, cuvertas da brevs e paginas d'access a l'internet dals departaments e dals posts da servetsch;
- h) formulars ch'èn destinads a la publicità.

² Per comunicaziuns e per formulars che sa drizzan ad in tschert circul da persunas u ch'èn d'ina impurtanza subordinada po il departament cumpetent permetter excepziuns.

Art. 6 * Translaziuns

¹ Publicaziuns tenor l'artitgel 5 vegnan translataadas en la successiun menziunada qua survart.

² En rumantsch respectivamain en talian vegnan per regla translataadas:

- a) publicaziuns en il feigl uffizial dal chantun che sa drizzan spezialmain a la populaziun rumantscha respectivamain taliana;
- b) decisziuns e disposiziuns da la regenza e da l'administraziun che sa drizzan a personas ed a vischnancas rumantschas respectivamain talianas. I vegn desisti da translatar las decisziuns e las disposiziuns, sche quellas sa refereschan ad inoltraziuns tudestgas;
- c) directivas e circularas che sa drizzan en spezial a vischnancas, ad autras corporaziuns da dretg public u ad autras organisaziuns en ils territoris rumantschs respectivamain talians;
- d) brevs a collavuraturas ed a collavuratur rumantschs respectivamain talians da l'administraziun chantunala, premess che quellas e che quels giavischian explicitamain ina translaziun.

³ Rapports tecnicos, expertisas, descripziuns e documents sumegliants èn exceptads da l'obligaziun da vegnir translataadas.

Art. 7 Correspondenza

¹ Las autoritads chantunalas respundan inoltraziuns e dumondas en scrit en quella lingua chantunala uffiziala, en la quala questas inoltraziuns e dumondas èn vegnidas formuladas.

² Inoltraziuns rumantschas vegnan respundidas en rumantsch grischun.

Art. 8 Inscrizziuns

¹ Inscrizziuns vi d'edifizis chantunals uffizials, vi d'alters edifizis dal chantun ch'èn accessibels al public e vi da scolas dal chantun vegnan fatgas en la lingua uffiziala da la vischnanca, nua che tals edifizis sa chattan; a Cuira vegnan las inscripziuns vi da quests edifizis fatgas en tut las trais linguas uffizialas.

² Sin tavlas dal lieu, sin mussavias, sin tavlas stradalas e sin signals da traffic per lung da las vias chantunals vegnan duvradas mintgamai las linguas uffizialas dal lieu.

³ Dal rest valan las disposiziuns da l'ordinaziun federala dals 5 da settember 1979 davart la signalisaziun da las vias¹⁾.

¹⁾ CS [741.21](#)

3. Promoziun da la lingua rumantscha e taliana / barat tranter las cuminanze linguisticas

Art. 9 Promoziun da linguas
1. instituziuns
a) cunvegna da prestaziun

¹ Las organisaziuns linguisticas che han il dretg da survegnir contribuziuns, vul dir la Lia rumantscha, la Pro Grigioni italiano e l'Agentura da novitads rumantscha, survegnan las contribuziuns federalas e chantunalas sin basa da cunvegna da prestaziun. En quest connex vegn resguardada lur independenza instituziunala.

² Las cunvegna da prestaziun valan per 4 onns e ston cuntegnair en spezial ils suandants puncts:

- a) ina descripiun dals servetschs e dals projects cun l'effect che vegn prendi en mira sco er cun ils instruments ch'èn necessariis per mesirar quest effect;
- b) in plan da finanzas cun ina cumpilaziun da las expensas e dals retgavs che vegnan spetgads per furnir ils servetschs e per realisar ils projects.

³ Las cunvegna da prestaziun ston vegnir accordadas cun il program da la regenza e cun il plan da finanzas dal chantun, e quai tant areguard il cuntegn sco er areguard il temp. Ellas ston vegnir approvadas da la regenza.

Art. 10 b) rapport da planisaziun, rapport da gestiun

¹ Sin basa da las cunvegna da prestaziun suttamettan las organisaziuns linguisticas in rapport da planisaziun a l'uffizi da cultura per l'onn da la dumonda, e quai fin il pli tard ils 30 da settember da l'onn precedent.

² Il rapport da planisaziun sto cuntegnair en spezial ils suandants puncts:

- a) ina quantificaziun dals servetschs planisads ed ina specificaziun dals projects cun l'effect che vegn prendi en mira sco er cun ils instruments ch'èn necessariis per mesirar quest effect;
- b) in preventiv cun ina cumpilaziun da las expensas e dals retgavs che vegnan spetgads per l'onn da la dumonda.

³ Il pli tard fin ils 31 da matg da l'onn suandant suttamettan las organisaziuns linguisticas a l'uffizi da cultura in rapport da gestiun da l'onn passà che cuntegna il suandant:

- a) in rapport annual davart tut ils servetschs e davart tut ils projects realisads sco er davart lur effects;
- b) in quint annual che sa basa sin il plan dal conto dal preventiv.

⁴ Il rapport da planisaziun cun il preventiv sco er il rapport da gestiun cun il rapport annual e cun il quint annual ston vegnir approvads da la regenza.

Art. 11 c) contribuziuns dal chantun

¹ Las contribuziuns chantunales a la Lia rumantscha ed a la Pro Grigioni italiano importan 10 fin 30 pertschient da las expensas totalas decisivas. Ensemen cun ils agids finanziaus da la confederaziun na dastgan las contribuziuns chantunales betg surpassar 75 pertschient da las expensas totalas decisivas tar la Lia rumantscha e 95 pertschient da las expensas totalas decisivas tar la Pro Grigioni italiano.

² L'Agentura da novitads rumantscha survegn ina contribuziun chantunala da 30 fin 50 pertschient da las expensas totalas decisivas.

³ Davart l'autezza da las contribuziuns decida il cussegl grond en il rom dal preventiv.

Art. 12 2. projects e mesiras da promoziun spezialas

a) principis

¹ Il cussegl grond fixescha mintga onn en il rom dal preventiv ils credits per projects e per mesiras da promoziun spezialas.

² Per la concessiun da contribuziuns a projects ed a mesiras da promoziun spezialas na pon vegnir fatgs valair nagins dretgs.

³ Per conceder contribuziuns annualas periodicas a mesiras da promoziun spezialas vegnan applitgadas las disposiziuns tenor ils artitgels 10 ed 11 conform al senn.

Art. 13 b) documents da dumonda

¹ Las dumondas per survegnir contribuziuns per projects e per mesiras da promoziun spezialas en il senn da l'artitgel 12 da la lescha da linguas¹⁾ ston vegnir inoltradas en scrit – ensemen cun ils documents necessaris – a l'uffizi da cultura, e quai avant che cumenzar cun quests projects u cun questas mesiras.

² Las dumondas ston cuntegnair en spezial:

- a) indicaziuns davart las petentas e davart ils petents;
- b) ina descripiun exacta dal project planisà;
- c) in preventiv dals custs detaglià sco er in plan da finanziaziun cun indicaziuns davart tut las contribuziuns da terzas persunas, cun las qualas i po vegnir fatg quint u las qualas èn gia vegnidas garantidas.

³ Sch'ils documents na bastan betg per giuditgar ina dumonda, pon vegnir pretendidas ulteriuras indicaziuns u ulteriurs documents.

⁴ L'uffizi da cultura examinescha e giuditgescha las dumondas e propona a l'autorità che decida, da garantir ina contribuziun chantunala.

Art. 14 c) autezza da las contribuziuns

¹ Las contribuziuns chantunales importan:

- a) 10 fin 35 pertschient dals custs da mesiras generalas e da projects generals per mantegnair e per promover la lingua rumantscha e taliana;

¹⁾ DG [492.100](#)

- b) 15 fin 25 pertschient dals custs da mesiras e da projects per la chapientscha tranter las cuminanze linguisticas chantunalas;
- c) 10 fin 15 pertschient dals custs betg cuvrids da gasettas e da revistas rumantschas e talianas per indemnisar prestaziuns che mantegnan la lingua;
- d) 25 fin 35 pertschient dals custs da l'elavuraziun, da la translaziun e da la publicaziun da lavurs scientificas davart las linguas chantunalas, davart lur idioms e davart lur dialects, davart la plurilinguitad sco er davart la politica da linguas e da chapientscha;
- e) 15 fin 25 pertschient dals custs per translatar ovras litteraras en rumantsch;
- f) 25 fin 35 pertschient dals custs da curs da rumantsch u da talian per integrar personas d'autras linguas;
- g) 30 fin 50 pertschient dals custs betg cuvrids per in institut per la plurilinguitad en il chantun Grischun, premess che la confederaziun sa participeschia almain en la medema dimensiun vi dals custs.

² Las contribuziuns chantunalas pon vegnir garantidas sco contribuziuns à fonds perdu u sco garanzias da deficit.

³ Las contribuziuns vegnan concedidas en il rom dals credits disponibils.

Art. 15 d) premissas per conceder e per calcular las contribuziuns

¹ Sch'in project è degn da vegnir promovì, dependa da la dumonda, sche las premissas per conceder contribuziuns tenor l'artitgel 12 alinea 2 da la lescha da linguas¹⁾ èn dadas.

² Entaifer la dimensiun da las tariffas da contribuziun vegnan las contribuziuns calculadas tenor:

- a) las pussaivladads finanzialas e las atgnas prestaziuns da las petentas e dals petents;
- b) l'impurtanza dal project per il chantun;
- c) l'effect per la promoziun da la lingua che vegn spetgà dal project;
- d) l'accessibilitad per uschè bleras e per uschè differentas gruppas da la populaziun sco pussaivel;
- e) la seriusadad da l'approfondaziun en la materia.

Art. 16 e) scolas bilinguas

¹ Als custs per installar scolas bilinguas u classas bilinguas en vischnancas tudestgas paja il chantun contribuziuns pauschalas da maximalmain 500 francs per scolara u per scolar ed als custs per manar scolas bilinguas u classas bilinguas maximalmain 400 francs per scolara u per scolar. *

¹⁾ DG [492.100](#)

² L'atezza da las contribuziuns sa drizza tenor il dumber da scolaras e da scolars dal tip da scola correspondent. Las disposiziuns da subvenziun da l'ordinaziun davart la salarisaziun da las personas d'instrucziun da la scola populara e da las personas d'instrucziun da la scolina en il chantun Grischun¹⁾ vegnan applitgadas conform al senn.

Art. 17 Barat
1. programs chantunals

¹ Ils posts da servetsch cumpetents dal departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient promovon sin tut ils stgalims da scola programs da barat tranter las cuminanzas linguisticas chantunals per classas da scola e per personas d'instrucziun.

² Ils meds finansials per quests programs vegnan concedids dal cussegl grond en il rom dal preventiv.

Art. 18 2. contribuziuns da promoziun

¹ Instituziuns ch'èn responsablas per la scola e che dumondan contribuziuns chantunals per il barat da classas da scola e da personas d'instrucziun ston drizzar questas dumondas al post da servetsch cumpetent dal departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient.

² L'atezza da las contribuziuns per in di da barat importa 90 francs per scolara u per scolar e maximalmain 450 francs per emna.

³ L'atezza da las contribuziuns per il barat d'ina persona d'instrucziun importa 1000 francs per emna da scola e maximalmain 10 000 francs per ina perioda da barat.

⁴ Las contribuziuns vegnan concedidas en il rom dals credits disponibels.

4. Linguas uffizialas e linguas da scola da las vischnancas

Art. 19 Approvaziun

¹ Sche disposiziuns dal dretg communal vegnan relaschadas u midadas cun l'intent da midar la lingua uffiziala u la lingua da scola da la vischnanca, ston quests relaschs u questas midadas vegnir suttamess a la regenza per l'approvaziun.

² En il rom da la procedura d'approvaziun examinescha la regenza, sche las premissas dal dretg surordinà èn vegnidas observadas, en spezial, sche la votaziun dal pievel è vegnida realisada conform a l'obligaziun tenor l'artitgel 24 alinea 2 da la lescha da linguas²⁾.

¹⁾ DG [421.080](#)

²⁾ DG [492.100](#)

Art. 19a * Retschertga da datas

¹ Sin dumonda da vischnancas che han – tar l'ultima retschertga da datas – surpassà respectivamain sutpassà la valur minimala tenor l'artitgel 16 alinea 2 da la lescha da linguas¹⁾ per fin a 10 puncts procentuals u che han surpassà quella da l'artitgel 16 alinea 3 da la lescha da linguas per fin a 10 puncts procentuals fa il chantun retschertgas da datas correspondentas en il senn d'ina retschertga cumplaina analogamain a l'artitgel 16 alinea 4 da la lescha da linguas.

² En vischnancas ch'èn sa furmadas or da fusiuns da vischnancas monolinguas e/u plurilinguas cun vischnancas tudestgas ston las datas vegnir retschertgadas separadamain entaifer il perimenter da las anteriuras vischnancas. Las datas dastgan vegnir retschertgadas mo, sche tut las anteriuras vischnancas sa chattan entaifer las dimensiuns fixadas tenor l'alineia 1.

³ Ils custs per far ina retschertga da datas portan il chantun e la vischnanca petenta mingamai per la mesadad.

⁴ Retschertgas da datas tenor l'alineia 1 dastgan vegnir repetidas il pli baud suenter 10 onns.

5. Disposiziuns finalas

Art. 20 Aboliziun dal dretg vertent

¹ Las directivas da la regenza concernent la translaziun da texts uffizials en talian ed en rumantsch dals 21 da schaner 1991 vegnan abolidas.

Art. 21 Disposiziuns transitoricas 1. cunvegns da prestaziun

¹ Las cunvegns da prestaziun cun las organisaziuns linguisticas, vul dir cun la Lia rumantscha, cun la Pro Grigioni italiano e cun l'Agentura da novitads rumantscha, vegnan fatgas per l'emprima giada per la perioda da legislatura dals onns 2009 fin 2012. Fin a quest termin valan las regulaziuns vertentas.

Art. 22 2. dumbraziun dal pievel

¹ Sche las datas che vegnan registradas da la confederaziun en il rom da la dumbraziun federala dal pievel u en il rom d'ina enquesta da structura, che vegn fatga en furma d'ina emprova da controlla, na bastan betg per attribuir ina vischnanca ad in territori linguistic, procura il chantun ch'i vegnian fatgas enquestas supplementaras en questa vischnanca.

² Resalvà resta il relasch da regulaziuns chantunalas en il rom da la realisaziun definitiva da la nova lescha federala davart la dumbraziun federala dal pievel²⁾.

¹⁾ DG [492.100](#)

²⁾ fegl uffizial federal 2007 4559

Art. 23 Entrada en vigur

¹ Questa ordinaziun entra en vigur il 1. da schaner 2008.

Tabella da las modificaziuns - tenor conclus

Conclus	Entrada en vigor	Element	Modificaziun	Publicaziun en la CUL
11-12-2007	01-01-2008	relasch	emprima versiun	-
22-12-2009	01-01-2010	Art. 5 al. 1, e)	midada	-
22-12-2009	01-01-2010	Art. 6	revisiun totala	-
14-01-2014	01-08-2014	Art. 16 al. 1	midada	-
24-03-2015	01-05-2015	Art. 19a	integraziun	2015-015

Tabella da las modificaziuns - tenor element

Element	Conclus	Entrada en vigor	Modificaziun	Publicaziun en la CUL
relasch	11-12-2007	01-01-2008	emprima versiun	-
Art. 5 al. 1, e)	22-12-2009	01-01-2010	midada	-
Art. 6	22-12-2009	01-01-2010	revisiun totala	-
Art. 16 al. 1	14-01-2014	01-08-2014	midada	-
Art. 19a	24-03-2015	01-05-2015	integraziun	2015-015